

ATTORNEY GENERAL'S OFFICE	
INITIALS: <u>AL</u>	DATE: <u>2/08/23</u>
☒ File	☒ Website
☐ Database	☐ Social Media
☒ Email internal	☐

DECISION & SENTENCING REMARKS.

REX V JOSEPH MALUNGAHU

CR2/2023

Ma'ae talatalaaki: S Eliesa.

Ma'ae faka'iloa : S Fili

Puipuitu'a.

Na'e remit hifo e hopo ni koe faka'ilo ki he tokoni'i e kaiha'a, ke ui he 'aho 7 Ma'asi 2023.

Na'e kamata e hopo he 'aho 21/03/23.

Koe hopo na'e faka'ilo, fakataha 'a Malungahu, mo Tevta Taulanga Tupou ki he kaiha'a pea 'alu ki Fakamaau'anga Lahi, pea tali halaia 'a T T Tupou ia pea faka'osi ia ai. Na'e amend ai 'a Malungahu, ki he Tokoni'i 'oe kaihaha. Ko e ngaahi koloa fakaTonga mai he falelotu uesiliana Ma'ufanga, pea remit hifo ki he Enhanced Jurisdiction.

'Aho 27/10/21, Na'e launga'i ai ki he kau polisi 'ae mole 'ae Koloa 'oe fale lotu 'o Ma'ufanga, pea kamata e ngaue 'o ma'u e *finger print* 'o Tevita Taulanga Tupou. Kamata e ngaue ki ai pea fakamatala ai 'a Taulanga na'e kaunga 'a e faka'iloa, Joseph Malungahu ki he kaiha'a ni he na'a na 'ave holo e Koloa he me'a lele 'a Malungahu 'o tu'u aki mo fakatau pea na vahevahe pa'angaa.

Na'e vetehia pe faka'iloa hono puke mai.

Faka'ilo

'Ihe pe ofi ki he 'aho 25-26, 'Okatopa 2021, 'I Ma'ufanga na'ake Fakalotolahi'i ta'e fakahangatonu 'a Tevita Taulanga Tupou 'I hono fakahoko 'oe kaiha'a 'aki ho'o 'alu mo ia 'o tokoni ki ai ke 'ave mo uta 'ae koloa fakaTonga moe ii 'uhila mei he fa'i toka.

Na'e lau e tikite pea tali tonuhia e faka'iloa.

Lao.

Lao ki he Ngaahi hia.

8 Tokoni ki hono fai 'o ha hia mo e tautea 'o e kaungā hia Ka 'i ai ha taha te ne fekau fakahangatonu pe ta'e fakahangatonu, fakaloto'i, fakaloto malohi'i pe ne lava ke fai ha hia 'e ha tokotaha kehe 'i he 'ene fekau, pea ka 'i ai ha taha te ne fai 'i he 'ilo ke lava ai hono fai ke lava 'a e hia 'e ha taha kehe ko e kaungā hia ia pea (tuku kehe 'o ka fakahā tonu 'i ha lao) —

(a) 'i he hia kuo fai mo'oni koe'uhi ko e fekau pe fai 'i he lolotonga 'o e kaungā fai ko ia, 'e fakamaau'i ia pea tautea tatau pe mo ia 'o hangē na'a ne fai 'e ia 'a e hia kuo fai; pea

143 Ko e 'uhinga 'o e kaiha'a Ko e kaiha'a ko e 'ave 'i he loto kākā pea ta'e ha momo'i totonu 'i ha me'a ('a ia 'oku 'i he kupu 144 'oku fakaha 'e lava ke kaiha'asi) mo e loto — (a) ke fa'ao

ai leva meiate ia 'oku 'a'ana 'a e me'a ko ia; pe (b) ke fa'ao ai leva mei ha taha kehe ha totonu fakalao 'oku ne ma'u 'i he me'a ko ia, pea mo e loto ke ngaue'aki ha me'a pehē ke 'aonga ki ha taha kehe ta'e tomu'a loto ki ai 'a ia 'oku 'a'ana pe toko taha 'oku ne ma'u totonu ia 'o hangē kuo 'osi lau ki ai. Ko e "kaiha'a" (theft) mo e "kaiha'a" (steal) kuo pau ke faka'uhinga'i fakatatau ki ai.

145 Tautea ki he kaiha'a. Ko e tokotaha kotoa pe 'oku ne fakahoko ha kaiha'a 'oku ne ala mo'ua kapau — (a) ko e mahu'inga 'o e me'a na'e kaiha'asi 'oku 'ikai lahi hake 'i he \$10,000, 'e ngaue popula 'o 'ikai laka hake 'i he ta'u 'e 3. (b) ko e mahu'inga 'o e me'a na'e kaiha'asi 'oku laka hake 'i he \$10,000, 'e ngaue popula 'o 'ikai laka hake 'i he ta'u 'e 7.

Fakatokanga'i pe 'oku tau 'i he Fakamaau'anga Mafai makehe 'oe Fakamaau'anga Polisi, 'ikai koe fakamaau'anga Lahi.

Elementi 'oe hia

Tokoni'i 'oe kaiha'a a.

- Koe faka'iloa
- He 'aho 26/Okatopa
- 'I ma'ufanga,
- Na'ane fakalotomalo'i ta'e fakahangatonu 'a Tevita Taulanga Tupou 'I hono fakahoko 'ae kaiha'a, 'aki ho'o 'alu mo ia 'o tokoni ki ai ke 'ave mo uta 'ae koloa fakaTonga moe ii 'uhila mei he fa'i toka; pea
- Na'ake fai 'i he 'iilo ke lava ai 'a Tevita Taulanga Tupou 'o fakahoko 'ae hia koe kaiha'a.

Fatongia fakamo'oni

'Oku 'ihe talatalaaki ke fakamo'oni e 'u 'elemeniti 'oe hia ke 'ikai ha toe tala'a fe'unga.

Fatongia 'oe Faka'iloa.- 'ikai ha fatongia 'oe faka'iloa ke fakamo'oni 'ene tonu hia.

Fakamatala fakamo'oni.

Ma'ae talatalaaki.

Koe Investigation Officer, polisi Penitani...Na'e puke 'a Tevita Taulanga Tupou pea lea 'a Tulanga ki he 'ena fengaue 'aki mo Malungahu. Na'e puke 'a Malungahu pea fakatokanga fakalao pea hiki e 'u fakamatala tohi 'o fakamo'oni ki ai — na'e 'ikai fakamalohi'i pe fakamanamana'i, pe fai ha founa ta'e fakalao.

- record of interview.
- Ko 'ene tali halaia ki he faka'ilo.
- Ko 'ene fakamatala vetehia.

'Aia koe Exhibit 1 'eni 'ae talatalaaki.

'I he ngaahi fakamatalani na'e mahino mei ai 'ae 'ilo pep e mahahahalo p faka'iloa ia mei he kamata koe koloa kai ha'a 'oku na 'alu 'o uta holo. *Neongo na'e feinga ke kalo he 'ene fakamatala fale*

hopo, ka ko hono fehu'i fakafihī 'aki pe ngaahi fakamatala tohi kuo ne tali koe mo'oni pe 'eni ia na'e tohi 'o fakamo'oni ki ai.

Ma'ae faka'iloa.

Na'e fili 'ae faka'iloa ke fakamatalafakamo'oni.

Na'e fokotu'u mai 'ehe faka'iloa, na'e kole tokoni mai 'a Taulanga Tupou, ke 'ave 'ae koloa ka na'e ikai kene manatu'l pe koe 'aho fe, pea 'ikai kene 'ilo koe koloa kaiha'a.

Koe palopalema e fakamatala 'ae faka'iloa he na'e fehu'i fakafihī 'aki pe 'ehe talatalaaki ia 'ae 'u fakamatala tau'ataina ne 'osi fakamo'oni ki ai 'o fakapapau'l ai pe koe mo'oni pe 'ae 'u fakamatala tohi ia.

Fakatatau ki he Malanga Tuku 'ae faka'iloa

- Na'e 'ikai 'ilo koe koloa kaiha'a
- Koe vetehia na'e fai koe tala'ofa
- Koe koloa mei Mataika, 'ikai koe koloa mei Ma'ufanga.

Ka - 'I he fehu'i fakafihī 'oe faka'iloa 'aki e 'ene 'u tali fehu'i moe 'u fakamatala ne 'osi hiki, na'e mahino ai pe 'ikai lava ke tu'u e 'u tu'unga taukapo ni. Na'a ne 'ilo pe 'eia koe koloa kaiha'a, kae 'alu pe 'o tokoni.

Fakama'opo'opo e fakamo'oni 'ae kau polisi, na'e 'ilo pe 'ehe faka'iloa mei he kamata koe 'ene tokoni ke fai e kai ha'a. Telefoni mai pe 'a Taulanga Tupou, ke lele ange ki he mala'e 'I Ma'ufanga, Fa-ua

Toe 'asi mai he record of interview, 'oku 'ikai koe toki tokoni 'eni ke fai e kaihaa mo fakatau atu koloa kaiha'a. 'I he fakalukufua 'oe ngaahi fakamo'oni 'ae talatalaaki, tautefito ki he 'u vete hia ne tohi mo fakamo'oni ki ai e faka'iloa, fakataha mo 'ene fakahaa 'ihe fehu'i fakafihī, 'oku mo'oni pe 'u fakamatala tohi ia:

Tu'utu'uni – verdict

Halaia e faka'iloa.

Fakakaukau'I 'oe tautea.

Na'e tali tonuhia pe faka'iloa kae lava 'ehe talatalaaki 'o fakamo'oni'l oku halaia. Koe faka'ilo foki koe tokoni'l 'oe haiha'a. 'oku tali 'ehe fakamaau'angha kuo fakamo'oni'l e tokoni'l 'oe kaiha'a.

Fakatatau ki he Lao ki he Ngaahi Hia, kupu 8(a) 'oku tautea tatau pe tokoni'l 'oe kaiha'a moe tautea 'oe kaiha'a.

'Oku 'I ai e lekooti fai hia e faka'iloa kihe hia tatau.

Ne l ai e ngaahi tautea tolio ka kuo 'osi pe taimi toloi.

Na'e 'omi 'ehe talatalaaki e lekooti 'oe faka'illoa moe ngaahi hopo fakafehoanaki. Fokotu'u mai ke Ngaue popula mahina 18. Ngaue'i e mahina 12 kae toloi ta'u 2 e mahina 'e 6 faka'osi. 'Oku ou tyali e fokotu'u koi a. 'Oku ou fiemalie pe ki ai.

Tu'utu'uni - tautea

Ngaue Popula mahina e 18- Ngaue'i e mahina 'e 12,

Toloi e mahina 'e 6 fakamuimui he ta'u 'e 2. - 'ihe tu'unga koe 'ikai toe fai ha hia he taimi toloi.

.....
Fakamaau Polisi Pulu

Salesi Mafi

